

Anna Bielewicz-Dubiec

ORCID: 0000-0001-9044-8359

Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim

Obraz nieba w Piśmie Świętym oraz w oczach zwykłych śmiertelników

Streszczenie

Niniejsza praca składa się z dwóch części. W pierwszej jest omawiany obraz nieba według słowników języka polskiego oraz Biblii. Druga część przedstawia wyniki badań na uczniach oraz dorosłych. Analizowano asocjacje ze słowem niebo w dwóch grupach wiekowych. Szczegółowe opracowanie zawarto w części drugiej pracy. Wyniki badań porównano z semantyką książkową oraz biblijną.

Słowa kluczowe: niebo, Biblia, słownik, ankieta, uczniowie, dorośli

Słownik języka polskiego wyróżnia dwa zasadnicze znaczenia słowa *niebo*. Jako pierwsze jest zawsze podawane niebo w znaczeniu świeckim. Semantyka słowa odnosi się wówczas do atmosfery ziemskiej z jej składnikami.

„firmament”¹

„Pozornie wklęsłe sklepienie nad Ziemią, w dzień bezchmurny koloru niebieskiego; firmament”².

„Pozorne sklepienie Ziemi, w dzień bezchmurny koloru niebieskiego, na którego tle obserwuje się ciała niebieskie i ich ruchy; firmament”³.

Druga zaś semantyka słowa *niebo* odnosi się do nadprzyrodzonego miejsca związanego z Bogiem.

„Kraina szczęśliwości przeciwstawiona piekłu, siedziba Boga; także: o Bogu, Opatrzności”⁴.

„Wyobrażana siedziba Boga, aniołów; o samym Bogu, bóstwie, opatrzności”⁵.

¹ A. Markowski, *Nowy słownik poprawnej polszczyzny*, Warszawa 2000.

² E. Sobol, *Słownik języka polskiego*, Warszawa 2005.

³ S. Dubisz, *Uniwersalny słownik języka polskiego*, Warszawa 2008.

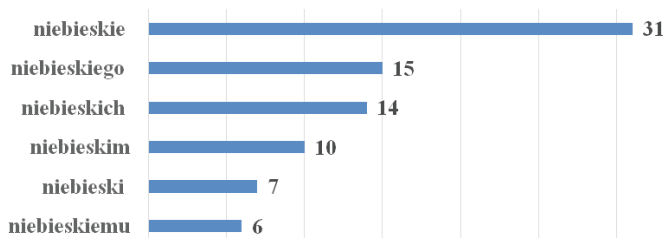
⁴ A. Markowski, *Nowy słownik...*, op. cit.

⁵ E. Sobol, *Słownik języka polskiego*, Warszawa 2005.

„W kosmologii i eschatologii wielu religii: górna strefa świata, nadziemski kraj szczęśliwości, przeciwstawna piekłu, siedziba Boga, bóstw, aniołów i duchów wybranych zmarłych; raj; także: o samym Bogu, bóstwie, opatrności”⁶.

Czym jest niebo według Pisma Świętego? Czy również w Biblii znajdziemy różne nieba? Jeśli chcemy znaleźć odpowiedzi na te pytania, to musimy otworzyć Biblię.

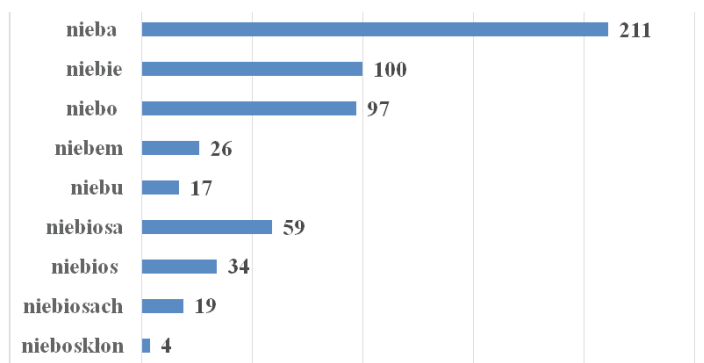
Słowo niebo i jego wyrazy rodzime występują w Piśmie Świętym łącznie 650 razy. W formie rzeczownikowej 567 razy. W liczbie pojedynczej w różnych przypadkach rzeczownik *niebo* pojawia się 451 razy. 112 razy występuje w liczbie mnogiej jako *niebiosy*. Wyraz rodzimy *nieboskłon* używany jest cztery razy w Biblii. Poniższy wykres ilustruje słowoformy oraz ilość ich występowania.

Rys. 1. Słowoformy rzeczownikowe nieba w Biblii

Źródło: opracowanie własne.

W formie przymiotnika słowoformy słowa niebieski w Piśmie Świętym występują 83 razy. Poniższy wykres ilustruje słowoformy oraz ilość ich występowania.

Rys. 2. Słowoformy przymiotnikowe *niebieski* w Biblii

Źródło: opracowanie własne.

⁶ S. Dubisz, *Uniwersalny słownik języka polskiego*, Warszawa 2008.

Dzieje początku świata znajdziemy w Księdze Rodzaju. Czytamy tam: „Na początku Bóg stworzył niebo i ziemię,” z czego można by wywnioskować, iż już pierwszego dnia Bóg stworzył niebo. Jednak dokładna analiza wskazuje, że niebo zostało stworzone drugiego dnia.

„A potem Bóg rzekł: »Niechaj powstanie sklepienie w środku wód i niechaj ono oddzieli jedne wody od drugich! « Uczyniwszy to sklepienie, Bóg oddzielił wody pod sklepieniem od wód ponad sklepieniem; a gdy tak się stało, Bóg nazwał to sklepienie niebem. I tak upłynął wieczór i poranek – dzień drugi”⁷ (Rdz 1, 6-8).

Niebo tworzy barierę między powierzchnią wody a wilgocią powietrza. Tutaj powstała ziemska atmosfera. Bóg stworzył niebo do tej ziemi, aby ziemia była rządzona z nieba. Błogosławieństwa na ziemi, czy to materialne czy moralne, zależą od ich związku z niebem.

Pismo Święte odnosi się do kilku niebios. To, że istnieją różne nieba, jest udokumentowane w Piśmie Świętym. Paweł mówi o tym, że został uwikłany w „trzecim niebie”.

„Znam człowieka w Chrystusie, który przed czternastu laty – czy w ciele – nie wiem, czy poza ciałem – też nie wiem, Bóg to wie – został porwany aż do trzeciego nieba” (2 Kor 12, 2).

Pan Jezus przeszedł przez niebiosy i czytamy o „niebie i niebiosach” (1. Krl 8,27). Wierzący „oczekują nowych niebios i nowej ziemi, w której żyje sprawiedliwość” (2. Pet 3,13).

Jedno z wymienionych niebios to atmosfera, w której latają ptaki, pojawia się błyskawica, pada deszcz.

„Zamknęły się bowiem zbiorniki Wielkiej Otchłani tak, że deszcz przestał padać z nieba” (Rdz 8, 2).

„którego liście były piękne, a owoce obfite, na którym było pożywienie dla wszystkich, pod którym przebywały zwierzęta lądowe i na którego gałęziach gnieździły się ptaki powietrzne” (Dn 4, 18).

„Bo jak błyskawica, gdy zabłyśnie, świeci od jednego krańca widnokregu aż do drugiego (*von einem Ende des Himmels bis zum andern*), tak będzie z Synem Człowieczym w dniu Jego” (Łk 17, 24).

Niebo nie jest wieczne. Według Pisma Świętego przeminie.

⁷ Wszystkie cytaty biblijne znajdują się na stronie internetowej: www.biblia.deon.pl [dostęp: 15.02.2019].

„Jak złodziej zaś przyjdzie dzień Pański, w którym niebo ze świstem przemienie, gwiazdy się w ogniu rozsypią, a ziemia i dzieła na niej zostaną znalezione” (2 P 3, 10).

Kolejne niebo jest definiowane jako firmament lub przestrzeń, na której widać słońce, księżyc i gwiazdy.

„A potem Bóg rzekł: »Niechaj powstaną ciała niebieskie, świecące na sklepieniu nieba, aby oddzielały dzień od nocy, aby wyznaczały pory roku, dni i lata; aby były ciałami jaśniejącymi na sklepieniu nieba i aby świeciły nad ziemią«. I stało się tak. I umieścił je Bóg na sklepieniu nieba, aby świeciły nad ziemią” (Rdz 1, 14-17).

Trzecie użycie słowa nieba odnosi się do nieba jako siedziby Boga, gdzie znajduje się jego tron. Stamtąd Pan zstąpił, a na koniec wstąpił.

„Śmieje się Ten, który mieszka w niebie, Pan się z nich naigrawa” (Ps 2,4).

„Pan w świątym swoim przybytku, Pan ma tron swój na niebiosach. Oczy Jego patrzą, powieki Jego badają synów ludzkich” (Ps 11,4).

„Po rozmowie z nimi Pan Jezus został wzięty do nieba i zasiadł po prawicy Boga” (Mk 16,19).

„A on pełen Ducha Świętego patrzył w niebo i ujrzał chwałę Bożą i Jezusa, stojącego po prawicy Boga” (Apg 7,55).

„Pierwszy człowiek z ziemi – ziemski, drugi Człowiek – z nieba” (1. Kor 15, 47).

Niebo nie jest tylko siedzibą Boga, lecz też aniołów. Na to wskazują następujące fragmenty Pisma Świętego:

„Przy zmartwychwstaniu bowiem nie będą się ani żenić, ani za mąż wychodzić, lecz będą jak aniołowie Boży w niebie” (Mt 22, 30).

„Lecz o dniu owym i godzinie nikt nie wie, nawet aniołowie niebiescy, tylko sam Ojciec” (Mt 24, 36).

„Ale gdybyśmy nawet my lub anioł z nieba głosił wam Ewangelię różną od tej, którą wam głosiliśmy – niech będzie przeklęty!” (Gal 1, 8).

Kiedyś wszyscy ci będą w niebie, którzy pokutowali przed Bogiem i wyznali swoją winę. Dla chrześcijan to się spełni, gdy Pan Jezus wezwie ich do Siebie. Ale co nas czeka w wiecznej chwale? Czego doświadczymy w niebie? Co tworzy wieczność?

Niebo jako miejsce zamieszkania Boga nie zostało nam objawione. Jezus obiecał przygotować miejsce w niebie dla prawdziwych chrześcijan (J 14,2). Niebo

było również w Starym Testamencie miejscem przeznaczenia zmarłych świętych (wierzących), którzy wierzyli w Bożą obietnicę Odkupiciela (Ef 4, 8).

„Nikt nie jest w stanie odkryć nieba zmysłami lub mieć wyobrażenie o nim. Albowiem chodzi tu o rzeczy, których nie widziało oko ani ucho nie słyszało i nie weszło w serce żadnego człowieka” (1 Kor 2, 9).

Co charakteryzuje niebo?

Niebo jest miejscem ...

- odpoczynku: „I usłyszałem głos, który z nieba mówił: »Napisz: Błogosławieni, którzy w Panu umierają – już teraz. Zaiste, mówi Duch, niech odpoczną od swoich mozołów, bo idą wraz z nimi ich czyny«” (Ap 14,13).
- służby: „A służy Jego będą Mu cześć oddawali” (Ap 22,3).
- kultu: „Starcy zaś upadli i oddali pokłon” (Ap 5,14).
- śpiewu: „I taką nową pieśń śpiewają: »Godzien jesteś wziąć księgę i jej pieczęcie otworzyć, bo zostałeś zabity i nabyłeś Bogu krwią twoją [ludzi] z każdego pokolenia, języka, ludu i narodu«” (Ap 5,9).
- radości: „Rzekł mu pan: »Dobrze, słuگو dobry i wierny! Byłeś wierny w rzeczach niewielu, nad wieloma cię postawię: wejdź do radości twego pana!«” (Mt 25,21).
- poznania: „Teraz widzimy jakby w zwierciadle, niejasno; wtedy zaś [zobaczymy] twarzą w twarz: Teraz poznaję po części, wtedy zaś poznam tak, jak i zostałem poznany” (1. Kor 13, 12).
- świętości: „A nic nieczystego do niego nie wejdzie ani ten, co popełnia ohydę i kłamstwo, lecz tylko zapisani w księdze życia Baranka” (Ap 21,27).
- chwały: „...bezymiar chwały przyszłego wieku” (2. Kor 4,17).
- Ale jak wygląda niebo?

Apostoł Jan miał przywilej oglądania i raportowania o niebiańskim mieście (Ap 21, 10-27). Jan mógł doświadczyć, że Niebo (nowa ziemia) posiada chwałę Boga i Jego osobistą obecność. Ponieważ niebo nie ma nocy, Sam Pan jest światłem, Słońce i Księżyc nie są już potrzebne (Ap 22, 5). Miasto jest ozdobione drogocennymi i błyszczącymi kamieniami szlachetnymi. Ma dwanaście bram i dwanaście fundamentów.

„Miało ono mur wielki a wysoki, miało dwanaście bram, a na bramach – dwunastu aniołów i wypisane imiona, które są imionami dwunastu pokoleń synów Izraela. Od wschodu trzy bramy i od północy trzy bramy, i od południa trzy bramy, i od zachodu trzy bramy. A mur Miasta ma dwanaście warstw fundamentu, a na nich dwanaście imion dwunastu Apostołów Baranka” (Ap 21, 12-14).

Raj Ogrodu Eden zostaje przywrócony. Strumień żywej wody płynie swobodnie, drzewa życia ponownie istnieją i owocują każdego miesiąca, a liście drzew służą do uzdrawiania narodów.

„I ukazał mi rzekę wody życia, lśniąca jak kryształ, wypływającą z tronu Boga i Baranka. Pomiędzy rynkiem Miasta a rzeką, po obu brzegach, drzewo życia, rodzące dwanaście owoców – wydające swój owoc każdego miesiąca – a liście drzewa [służą] do leczenia narodów” (Ap 22, 1-2).

Jakkolwiek wymowny Jan był w swoim opisie nieba, rzeczywistość nieba wykracza daleko poza ludzki opis i wyobrażnię:

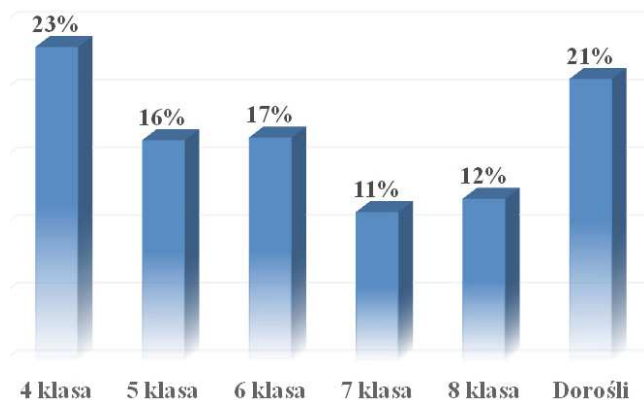
„lecz właśnie głosimy, jak zostało napisane, to, czego ani oko nie widziało, ani ucho nie słyszało, ani serce człowieka nie zdołało pojąć, jak wielkie rzeczy przygotował Bóg tym, którzy Go miłują” (1 Kor 2, 9).

Niebo jest miejscem „już nieistnienia”. Lecz już nie ma, już nie będzie śmierci, cierpienia, płaczu oraz bólu, ponieważ koniec minął (Ap 20,4). Śmierć zostaje pokonana i nie ma oddzielenia od Boga. Najlepszą rzeczą w niebie jest osobista obecność naszego Pana i Zbawiciela (J 3, 2). Stajemy twarzą w twarz z Barankiem Bożym, który nas kocha i poświęcił się, abyśmy mogli być z Nim na zawsze.

„Błogosławiony i święty, kto ma udział w pierwszym zmartwychwstaniu: nad tymi nie ma władzy śmierć druga, lecz będą kapłanami Boga i Chrystusa i będą z Nim królować tysiąc lat” (Ap 20, 6).

Po analizie semantyki nieba w słownikach języka polskiego oraz obrazie tego słowa w Piśmie Świętym podjęta została analiza jego rozumienia w codziennej komunikacji.

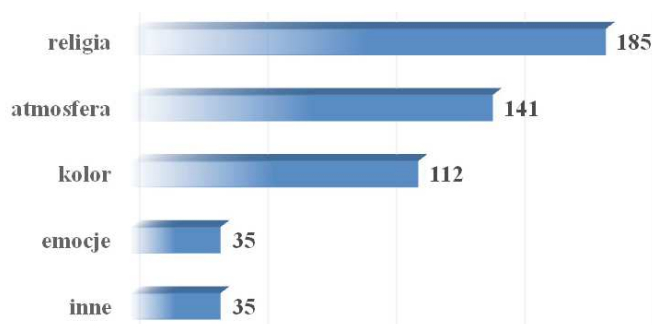
Przeprowadzono ankietę wśród młodzieży oraz dorosłych, która miała na celu pokazanie skojarzeń związanych ze słowem niebo oraz czy ankietowani podadzą dwie znaczenia nieba. Ankieta zawiera tylko jedno pytanie: „Co kojarzy Ci się ze słowem niebo?” i została przeprowadzona w styczniu 2019 roku wśród uczniów klas 4-8 i ich rodziców oraz nauczycieli szkoły podstawowej w Skwierzynie. Wzięło w niej udział 90 dorosłych oraz 408 uczniów w wieku od 9 do 14 lat. Udzielono 508 odpowiedzi. Procentowy rozkład ankietowanych kształtuje się następująco:

Rys. 3. Ankietowani

Źródło: opracowanie własne.

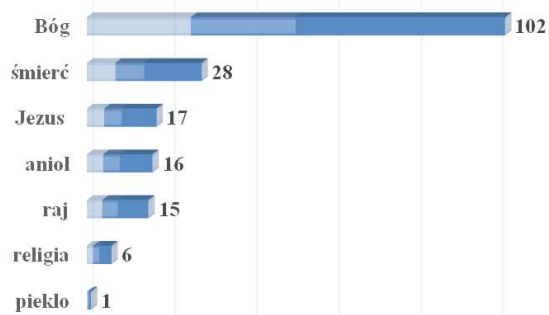
Po analizie udzielonych odpowiedzi dokonano klasyfikacji w pięciu grupach. Wyróżniono konotację religijną związaną z atmosferą, kolorem oraz z emocjami. Pozostałe odpowiedzi przyporządkowano do grupy „inne”. 185 odpowiedzi z konotacją religijną stanowią największy odsetek udzielonych odpowiedzi. Odpowiedzi z grupy atmosfera dotyczyły atmosfery oraz firmamentu i stanowiły drugi co do największej liczby odsetek. Ze słowem *niebo* 112 razy występowały skojarzenia dotyczące koloru. Rzadko (7%) występowały odpowiedzi z konotacją emocjonalną (35). Również 35 razy udzielono odpowiedzi, które zostały sklasyfikowane do grupy inne.

Rys. 4. Ilość udzielonych odpowiedzi według konotacji

Źródło: opracowanie własne.

Szczegółowa analiza odpowiedzi z konotacją religijną wykazała, iż ponad połowa udzielonych odpowiedzi odnosi się do Boga. Odpowiedzi „z Bogiem” oraz „Bóg” stanowiły 20% wszystkich udzielonych odpowiedzi.

Rys. 5. Ilość udzielonych odpowiedzi z konotacją religia

Źródło: opracowanie własne.

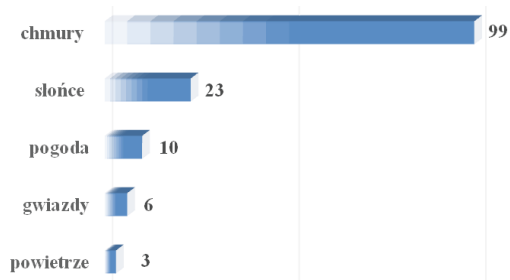
We wszystkich grupach ankietowanych padały odpowiedzi dotyczące Boga oraz śmierci / miejsca po śmierci. Pozostałe odpowiedzi przedstawiono w Tabeli 1.

Tabela 1. Udzielone odpowiedzi z konotacją religijną

	Ilość udzielonych odpowiedzi							
	Bóg	anioł	Raj	religia	Śmierć /miejsce po śmierci	Jezus	piekło	razem
4 klasa	24	8	3		2	2		39
5 klasa	7	6	5		3	6		27
6 klasa	20			3	4	7		34
7 klasa	8		1	1	9	1		20
8 klasa	15			1	3		1	20
Dorośli	28	2	6	1	7	1		45
Razem	102	16	15	6	28	17	1	185

Źródło: opracowanie własne.

28% udzielonych odpowiedzi związane były z atmosferą oraz firmamentem. W pierwszej kolejności występowało skojarzenie ze słowem chmury (99 odpowiedzi).

Rys. 6. Ilość udzielonych odpowiedzi z konotacją atmosfery

Źródło: opracowanie własne.

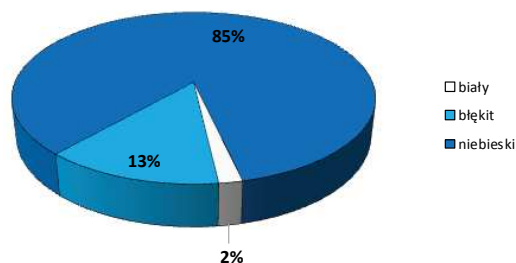
Najbardziej różnorodnie odpowiedzi dotyczące kategorii atmosfery udzielali uczniowie klas 4. Wyróżniono pięć różnych wyników. We wszystkich grupach ankietowanych udzielano odpowiedzi 'chmury' oraz 'słońce'. Pozostałe odpowiedzi zebrano w Tabeli 2.

Tabela 2. Udzielone odpowiedzi z konotacją atmosfery

	Ilość udzielonych odpowiedzi					Razem
	chmury	słońce	pogoda	gwiazdy	powietrze	
4 klasa	28	3	1	2	3	37
5 klasa	20	4		3		27
6 klasa	14	4	2			20
7 klasa	12	4				16
8 klasa	19	4	2	1		26
Dorośli	6	4	5			15
razem	99	23	10	6	3	141

Źródło: opracowanie własne.

22% udzielonych odpowiedzi odnosiło się do barw. Wymieniono trzy różne barwy. Niebieski – 85%, błękit – 13% oraz biały – 2%. Jeżeli uznamy, że niebieski i błękit to ta sama barwa, to 99% udzielonych odpowiedzi związanych było z barwą dotyczą koloru niebieskiego.

Rys. 7. Ilość udzielonych odpowiedzi z konotacją barwy

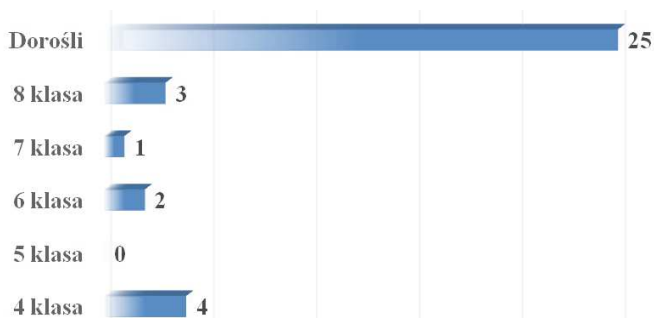
Źródło: opracowanie własne.

Tabela 3. Udzielone odpowiedzi z konotacją barwy

	Ilość udzielonych odpowiedzi			razem
	niebieski	błękit	biały	
4 klasa	27		1	28
5 klasa	20	2		22
6 klasa	22			22
7 klasa	12		1	13
8 klasa	11	1		12
Dorośli	3	12		15
Razem	95	15	2	112

Źródło: opracowanie własne.

W kategorii z konotacją emocjonalną najwięcej odpowiedzi zanotowano w grupie ankietowanych dorosłych. Asocjacja emocjonalna ze słowem niebo występowała łącznie 35 razy, z czego 25 odpowiedzi udzielili dorośli ankietowani.

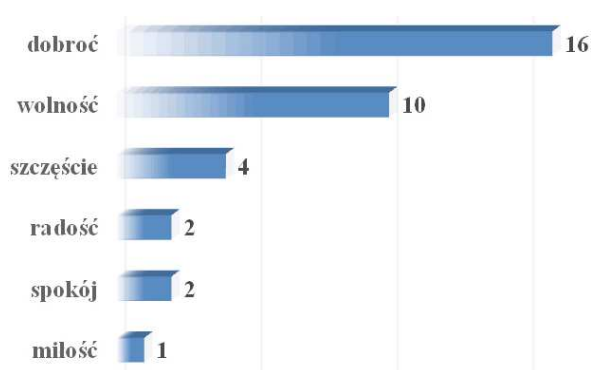
Rys. 8. Ilość udzielonych odpowiedzi z konotacją emocjonalną

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4. Odpowiedzi udzielone z konotacją emocjonalną

	Ilość udzielonych odpowiedzi						razem
	wolność	szczęście	spokój	radość	dobroć	miłość	
4 klasa					4		4
5 klasa							0
6 klasa		1		1			2
7 klasa					1		1
8 klasa	2				1		3
Dorośli	8	3	2	1	10	1	25
Razem	10	4	2	2	16	1	35

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 9. Odpowiedzi udzielone z konotacją emocjonalną

Źródło: opracowanie własne.

Odpowiedzi sklasyfikowane do kategorii „inne” stanowiły 7% wszystkich udzielonych odpowiedzi. Poniższa tabela przedstawia udzielone odpowiedzi przez ankietowanych.

Tabela 5. Odpowiedzi udzielone w kategorii „inne”

	Ilość udzielonych odpowiedzi									Razem
	woda	ptaki	samolot	morze	latanie	w gębie	ziemia	Fortnite	Czystość	
4 klasa	4	4	1	1						10
5 klasa	2	1			2					5
6 klasa	4		2			1				7
7 klasa			4				1	2		7
8 klasa										0
Dorośli					1	3			2	6
Razem	10	5	7	1	3	4	1	2	2	35

Źródło: opracowanie własne.

Najczęściej udzielane odpowiedzi, które pojawiały we wszystkich grupach wiekowych ankietowanych, są spójne z definicjami nieba występującymi w słownikach oraz w Piśmie Świętym. Wśród ankietowanych najczęściej udzielana odpowiedź to „Bóg”. Zarówno według słowników, jak i Pisma Świętego niebo jest siedzibą Boga, więc skojarzenie ankietowanych okazuje się zgodne z ogólnie przyjętą definicją nieba. Z 99 udzielonymi odpowiedziami słowo „chmura” oraz 95 odpowiedzi „niebieski” pokrywają się z definicją słownikową „w dzień bezchmurny koloru niebieskiego”. Odnoszenie się do koloru niebieskiego znajdziemy również w Piśmie Świętym, w którym słowo niebieski występuje 83 razy.

Jednym z celów badania było wykazanie, czy ankietowani kojarzą dwie semantyki nieba. 38 ankietowanych udzieliło odpowiedzi, która dotyczyła dwóch kategorii z pięciu wyróżnionych. W 93% przypadków udzielono odpowiedź dotyczącą tylko jednej z pięciu kategorii. Tylko w 27 przypadkach ankietowani powiązali niebo z semantyką świecką oraz religijną. W 13 odpowiedziach ankietowani kojarzyli niebo z „Bogiem i chmurami” (9 razy) oraz z „miejscem po śmierci i chmurami” (4 razy). Taka podwójna asocjacja nie występowała jedynie w grupie klas 5. We wszystkich grupach ankietowanych pojawia się kombinacja kategorii kolor oraz atmosfera. Padały tu odpowiedzi niebieski i chmury (10 razy) oraz niebieski i słońce (jeden raz). Taki rodzaj podwójnych odpowiedzi udzielili ankietowani uczniowie. Wśród dorosłych nie występowały takie odpowiedzi. Pozostałe asocjacje z dwóch kategorii odnosiły się do religii i innych. 4 razy wystąpiła odpowiedź Bóg w kombinacji z ptakami / samolotem. Religię oraz kolor łączyli uczniowie klas 5 i 6. Trzy razy udzielono odpowiedzi niebieski i Bóg oraz 2 razy niebieski i anioły.

Bibliografia

1. Mrozowski T., *Słownik frazeologiczny niemiecko-polski – Phraseologisches Wörterbuch Deutsch-Polnisch*, Warszawa 2011.
2. Markowski A., *Nowy słownik poprawnej polszczyzny*, Warszawa 2000.
3. Sobol E., *Słownik języka polskiego*, Warszawa 2005.
4. Dubisz S., *Uniwersalny słownik języka polskiego*, Warszawa 2008.

Źródła internetowe

1. www.biblia.deon.pl.

The image of heaven in the Holy Scriptures and in the eyes of ordinary mortals

Abstract

This paper consists of two parts. In the first part the image of the heaven is discussed according to the dictionaries of Polish language and the Bible. The second part presents the results of surveys on students and adults. Associations with the word heaven were analysed in two age groups. A detailed study is included in the second part of the paper. The results of the research were compared with book and biblical semantics.

Keywords: heaven, Bible, dictionary, questionnaire, students, adults